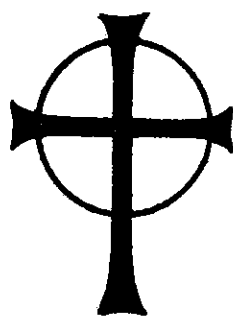

GA MAHI A TE IWA
O NGA HUI TOPU O
TE HAHĪ MAORI I
TE PIHOPATANGA O

WAIAPU, i tu ki OHINEMUTU

i te 17 o nga ra o Aperira, 1914. ☼

TURANGA: NA TE WIREMU HAPATA
I TA, I TE PEREHI KI TE RAU, 1914.

A WAR HYMN.

TUNE, *Onward Christian Soldiers.*

For our valiant soldiers
Lord, to Thee we pray;
Guard and keep them ever,
Be their guide and stay.
When they on are marching
Many a weary hour,
From their foes protect them
By Thy mighty power.

Chorus—repeat 1st four lines.

When in darkness resting,
Arms are laid aside,
God of Battles shield them,—
Still with them abide.
And if they in fighting
Should not think of Thee,
Do not Thou forget them,
Still their succour be.

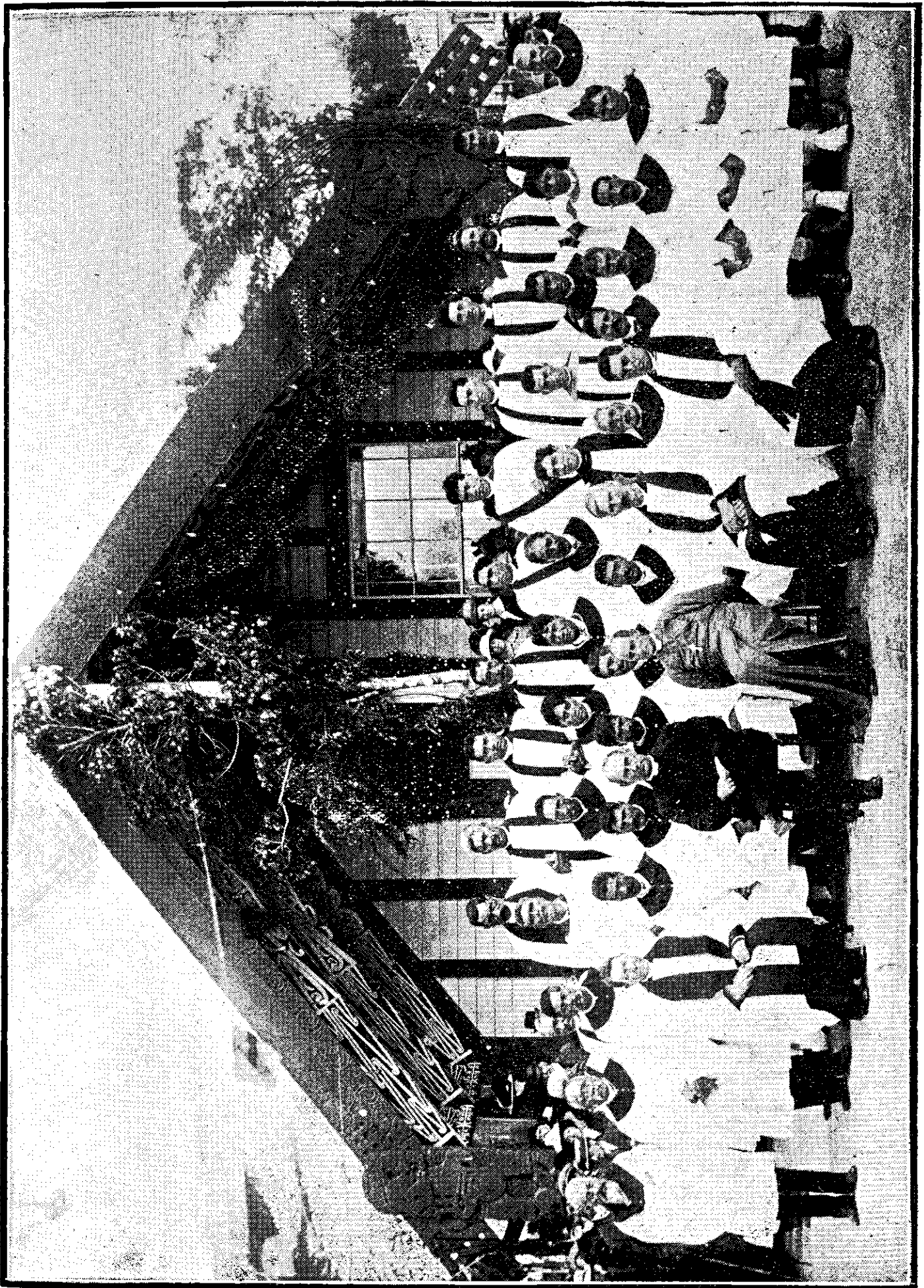
Chorus.

Lord, when sick and wounded,
Far, perchance from care,
Let Thy healing Spirit
Save them from despair.
Saviour be Thou with them
All their prayers to hear,
Strengthen, watch and comfort
When none else is near.

Chorus.

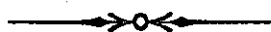
Safe beneath the shelter
Of Thy mighty shield,
Thou canst keep from danger
Soldiers in the field;
And although around them
Tens of thousands die,
Thou canst keep in safety
Those for whom we cry.

Chorus.

Nga tangata o tenei hui.

TUMUAKI: TE PIHOPA O WAIAPU.

NGA MINITA:

H. W. WILLIAMS, <i>Atirikona</i> *	...	...	...	Turanga
C. A. TISDALL, <i>Atirikona</i>	...	...	...	Rotorua
A. F. WILLIAMS, <i>Kai-whakahaere</i>	...	...	...	Heretaunga
F. A. BENNETT, <i>Kai-whakahaere</i> ...	...	...	...	Rotorua
T. HAPIMANA	...	...	...	Opotiki
M. MANAHI	...	...	...	Whakatane
R. TE AWEKOTUKU	...	...	...	Rotoiti
W. WAAKA	...	...	...	Taupo
T. NGAKI	...	...	...	Te Puke
R. TAHURIORANGI	...	...	...	Tauranga
H. PAHEWA	...	...	...	Te Kaha
HIMEPIRI MUNRO	...	...	...	Opapa
MATENGA KEEPA	...	...	...	Tokomaru
PINE TAMAHORI	...	...	...	Hikurangi
W. T. FRASER...	...	...	...	Tahoraiti
R. WIKIRIWHI...	...	...	...	Rotorua
P. KOKIRI*	...	...	...	Moteo
T. TAWHAI*	...	...	...	Uawa
R. T. KOHERE*	...	...	...	Te Araroa
P. KOHERE*	...	...	...	Kawakawa
E. ERUINI	...	...	...	Karatia
A. RANGI*	...	...	...	Turanga
H. HUATA*	...	...	...	Nuhaka
H. W. WAINOHU*	...	...	...	Wairoa
F. W. CHATTERTON*	...	...	...	Turanga
W. H. P. RANGIHUNA*	...	...	...	Turanga
P. HAKIWAI*	...	...	...	Ruatoki.

*Kihai enei i tae mai tohu.

MANGAI REIMANA:

Te Wheoro Poni	...	...	...	...	Rotorua
Henare Te Amohau	...	...	...	...	Rotorua
A. Karaka	...	...	...	...	Rotorua
Te Ngaere Houkotuku	...	...	...	...	Rotorua
M. Enoka	...	...	...	...	Te Ngae
H. Hautehore	...	...	...	...	Te Ngae
Rangi Kerehoma	...	...	...	...	Waipatu
Whenuakura Nikera	...	...	...	...	Waipatu
T. K. Te Uamairangi	...	...	...	...	Moteo
Aporo Te Huiki	...	...	...	...	Moteo
Te Ngara Rangihoro	...	...	...	...	Pukehina
T. Tikitere	...	...	...	...	Pukehina
H. Pokiha	...	...	...	...	Maketu
Otini Marupo	...	...	...	...	Maketu
M. Tiarete	...	...	...	...	Tokomaru
Peri Hoete	...	...	...	...	Tauranga
H. Hetana	...	...	...	...	Tauranga
H. Retimana*	...	...	...	...	Te Puke
Kihirini*	...	...	...	...	Te Puke
Wetini*	...	...	...	...	Waiotapu
M. Mohi*	...	...	...	...	Awahou
T. Teia*	...	...	...	...	Matai
E. Karaka	...	...	...	...	Manoeka
Henare Kingi	...	...	...	...	Manoeka
P. Taiawhio	...	...	...	...	Te Puke
M. Whataati	...	...	...	...	Matai
Hai Kingi	...	...	...	...	Rangiuru
P. Mohi	...	...	...	...	Rangiuru
Tauha Nikora	...	...	...	...	Opotiki
T. Pumia	...	...	...	...	Opotiki
Wiremu Hona	...	...	...	...	Whakatane
H. Aterea	...	...	...	...	Ruatoki
Tamati te Hau Horne	...	...	...	...	Karatia
H. Keepa	...	...	...	...	Rotoiti
W. Tamati	...	...	...	...	Rotoiti
O. Takoto	...	...	...	...	Te Kaha

*Kihai enei i tae mai tohu.

HE TUHITUHI

I NGA MAHI A TE IWA O NGA HUI TOPU O TE HAH
MAORI I TE PIHOPATANGA O WAIAPU I TU KI OHINE-
MUTU I TE 17 O NGA RA O APERIRA I TE TAU 1914.

I whakapuaretia te Hui e te Pihopa ki te inoi. I muri iho ka
karangatia nga ingoa o nga Minita me nga Mangai Reimana.
Katahi ka whai-korero te Pihopa ki te Hui.

Te Whai-korero a Te Pihopa.

E OKU teina minita, reimana :—

Ka māha tenei au ki te tunga o to tatou Hui Topu
i muri tata iho o toku whakapakanga hei Pihopa: ina hoki
ka kite wawe au i oku hoa Maori o whea wahi o whea wahi
o te pihopatanga, ka rongo wawe hoki i a koutou korero mo
nga take nui o te Hahi.

Ko taku kupu tuatahi, he mihi ki a Te Kutia ka maha
nei ona tau e mahi pono ana i tenei pito o te pihopatanga.
He mate tenei no te pihopatanga katoa, ehara i te mea no te
hunga anake i noho tata ki a ia. I arohaina ia e te hunga
katoa i mohio ki a ia: i koa hoki ia i tona kitenga i te toko-
maha o tenei takiwa e hoki mai ana ki te kahui o te Ariki.

Ka tata nei tatou ki te tahi rau tau mai o te taenga mai
o Te Matenga, he mea tika kia tirohia e tatou nga hua o te
mahi o taua 'apotoro ki te iwi Maori,' o tana kauwhau i te
Rongopai o Ihu Karaiti ki Peiwhairangi.

Kua tae ki a koutou te rongo o nga tangata pono i aru
i a ia. Ka kauwhau ratou, ka rere mai te iwi Maori ki te
Kingitanga o Te Karaiti, ka hiahia kia meinga he hoia ma
Te Karaiti, a, i te unga mai o Pihopa Herewini ka kite ia
kua pau katoa te iwi Maori te iriiri ki roto ki te Hahi.

Ki te ki a etahi e titiro ana ki muri 'kua heke te kororia.' He mea pouri te korero mo aua ra, he pouri mo te Pakeha, mo te Maori: he whakakahore hoki ta te whawhai i nga mea i kauwhautia mai i mua. Engari ehara i te whawhai anake e whakakahore ana i te mahi pai. Ka penei hoki i nga whenua katoa: 'hohoro tonu te tango i te kupu, hari tonu,' ka tahi ka pa te whakamatautauranga, ka tuapouri te kanapa o te aroha tuatahi. I pera tonu i te Hahi i muri i a Te Karaiti. Ano te pai o te timatanga! he arero ahi! he tohu no te Atua, no tona Kaha. He kaha tena i kitea, i uru tonu ki te tino tangata. Muri iho ka whakatoia, ka whakamararatia nga Karaitiana. He mamae whakawhanau ena, e whanau mai ai nga tamariki a te Hahi. Ka pera tonu ki konei. He mea ngawari i aua ra te kupu 'He Karaitiana ahau:' takare katoa ki te uru ki te Hahi, hoha katoa ki nga tikanga e rukea ana. Tena ko tenei ka rereke inaianei. He kaha ke te karanga a te ao: he mahi noa, he ahua e kukume ana, ka uru nga tikanga pakeha ki te kainga Maori. He ahakoa ra, ka karanga tonu a Te Karaiti. Ka pehea te putanga iho? Ko wai ra ka mohio? E kore tatou e mohio, kia kitea ra ano nga hua. Ko te tupu pai, kei roto rawa, e kore e kitea wawetia ko nga tohu anake o waho e kitea inaianei. Koia ena:—

1. Ko nga mihana a Peneti kua whakarongo te iwi, kua oho. Ka ripeneta te tane, te wahine; ko etahi o nga taitamariki kua mea kia haere ki Te Rau, kura ai. Kia whaka-paingia te Atua nona te kaha.

2. Ko te whakarongo a te iwi ki te Minita. Ki te mea he uaua, he pono, te mahi a te Minita, he kaha, he tika tana kauwhau i te whakapono, ka nui haere nga hua o te Wairua ki te iwi. Kia whakawhetai tatou ki te Atua nana te Minita i akiaki.

3. Ko te hiahia kia kawea te Rongopai ki nga iwi katoa o te ao. Kua pahure te ra e tango noa anake koutou i nga mea pai a te Atua. I riro noa i a koutou, e mea ana koutou kia hoatu noa ki te hunga kahore ano kia whiwhi. I rongo au tera etahi o koutou e mea ana kia haere hei kai-kauwhau ki nga motu o Meranibia. E hiahia ana ahau kia whakaritea e tenei Hui tetahi huarahi e oti ai taua mahi. Kati te noho ki te korero, whakatika ki te mahi.

Tena ano tetahi kupu whakatupato maku ki a koutou, ara he kupu mo te Mihana. Ka tupu te he i te Mihana ki te kore e kaha te mahi a te Minita i muri tata iho. He maumau te ngaki o mua ki te kore e kaha te toto a muri. Ko te mea e kaha ai te minita ki te matauranga, ko te korero pukapuka. E hiahia ana ahau kia whakaritea tetahi tikanga e tukutukuna ai etahi pukapuka pai hei korerotanga ma te Minita Maori.

He kupu ano mo te moni. Ka kitea i te kohikohi mo te Whare Karakia i Ohinemutu te kaha o te iwi Maori ki te kohikohi nui. Ko te mea kahore ano kia akona ko te hoatu tonu i ia marama i ia marama i ia tau, i ia tau i te oranga mo nga minita. He taumaha rawa te mahi ki etahi minita. Ko te mea pai kia takirua nga minita ki nga wahi pera. Mehemea he tikanga pena mo te oranga minita kua taea tena. Ko te mea pai kia whakaritea tetahi wahi o nga hua o te mahi hipi hei oranga minita; ki te kore he hipi a tetahi ki pera ano tana whakarite i tetahi wahi o tana mahi.

Kei te mau tonu te nama mo Hukarere. He mea tika ma te iwi Maori tena e whaka ea. Mo koutou taua kura, mo a koutou kotiro. Kia kitea e te pakeha to koutou ngakau nui ki te kura, to koutou aroha ki a koutou ake tamariki: me ka ea te nama, ka kitea.

Tetahi mea ko te whakakotahitanga o te taha pakeha, o te taha Maori o te Hahi. Ehara i te mea e rua nga Hahi. Kotahi tonu te Hahi. He tinana kotahi tatou katoa i roto i a Te Karaiti. Ko etahi minita he pakeha, ko etahi minita he Maori. Ki etahi wahi, kotahi te pariha, e mahi ana te minita pakeha i tana mahi ko ia anake, e mahi ana te minita Maori i tana mahi, ko ia anake, kahore e uru tetahi ki te mahi a tona hoa. E kore pea e taea tena te whakakotahi, ki te mea he reo pakeha te minita Maori, me mahi ia ki te iwi pakeha i etahi ra, me mahi hoki te mea reo Maori o nga minita pakeha ki te iwi Maori i etahi ra. Ka tuhituhi au ki te mahita o Hoani Kareti, ki Akarana, me kore e taea te whakaako te reo Maori ki etahi o nga tangata e whakakurangia hei minita. Ma reira e tupu ai nga iwi e rua hei Hahi kotahi.

Ka nui toku hiahia kia hui katoa nga minita Maori ki te Hinota ki Nepia, kia rapu tikanga ai tatou mo etahi o

o nga mate o te taha Maori o te Hahi. Tetahi mea ko te whakaako i nga tamariki. Kia whakaritea he kura Ratapu ki ia kainga ki ia kainga, ma reira e kaha ai te Hahi a muri.

Ko te tino mea nui ia ko te mahi a te Karaitiana. He mea iti noa iho te whakaako, te kauwhau, ko te mea nui ko te whakaatu i a Te Karaiti i a tatou mahi katoa; ma reira e whakaritea to tatou ora e noho huna ana ki a Te Karaiti i roto i te Atua. Ko te mea tena e whakatahuritia ai te tangata ki te Atua.

Ma te Wairua Tapu tatou e arahi, e tohutohu inaianei, kia waiho a tatou kupu a tatou mahi hei whakahonore i te Atua hei whakanuku haere i te kingitanga o Te Karaiti ki te ao katoa.

Nga Motini.

1. I whakaritea a Rev. P. Tamahori raua ko Rev. Ereatara Eruini hei hekeretari hei tuhituhi i nga mahi a tenei Hui Topu.
2. I whakaurua a Rev. T. Katene o te Pihopatanga o Poneke raua ko T. Manuera o te Pihopatanga o Akarana me a raua Reimana kia noho ki tenei Hui.

3. Na Rev. T. Ngaki raua ko Rev. R. Tahuriorangi:

“E whakapai ana tenei Hui ki te whai-korero a te Pihopa. He mea atu kia perehitia ana korero ki nga mahi a te Hui.”

Whakaaetia ana.

4. Na Rev. F. A. Bennett raua ko Rev. R. Te Awekotuku:

“Kia whakaritea he haora e te Pihopa hei korerotanga ma tenei Hui i nga whakahaere mo te huringa o te kotahi rau tau o te Whakapono ki Niu Tirenī.”

Whakaaetia ana.

5. I whakaaturia e Aramakaraka Hutuha raua ko Hohepa Te Rake ki te Hui ki te Tiamana me te Komiti:—

“E tuku atu ana a Aramakaraka Hutuha me Hohepa Te Rake i te piihi whenua kotahi eka o te whare-karakia i Te Ngae, kia whakatuturutia ki te Pihopa o Waiapu.”

6. Na Taranaki K. Te Uamairangi:

“Ko te Hui Topu me tu ki Heretaunga, Omaahu, a te tau 1917.”

Whakautu a Te Pihopa:

“Me waiho tenei motini maku e ata whakaaro.”

7. He patai na Rev. P. Tamahori:

“He pehea te ahua o nga Minita ki te iriiri i nga tamariki kua iriiria nei e te Momona me nga tamariki i nga Ringatu?”

Whakautu a te Pihopa:

“Ehara i te mea tika te iriiri a te Momona a te Ringatu. Ahakoa he wai ta ratou, he whakahua hoki i te Ingoa o te Tokotoru Tapu kahore o ratou whakapono ki a Te Karaiti ko te Tama Ia a te Atua. Heoi ka kore noa iho ta ratou iriiri, ehara i te iriiri ki roto ki a Te Karaiti.”

8. Na Rev. F. A. Bennett raua ko Te Ngaera Houkotuku:

“E tono ana tenei Hui Topu ki te Pihopa kia whakairitea e ia he Komiti hei whakatutuki i te whakaaro o te iwi Maori o tenei Pihopatanga, ara kia whakatakotoria e nga Maori o tenei Pihopatanga tetahi £1000 i tenei tau hei oranga mo te minita Maori ka tukua nei ki nga moutere o Meranihia.”

Whakaaetia ana.

9. Na Rev. A. F. Williams raua ko Rev. W. T. Fraser:

“He whakamihhi tenei ki o tatou hoa pakeha, tane, wahine mo to ratou kaha ki te whakahaere tonu i nga kura Ratapu mo nga tamariki Maori i nga tau kua pahure ake nei. He akiaki hoki tenei i nga tangata Maori kia mahara ratou ki te whai atu i runga i to ratou tauira a nga tau e takoto mai nei.”

Whakaaetia ana.

10. He patai na Rev. P. Tamahori:

“Kia whakaaturia mai e ia te ahua mo te whakapoto i nga karakia?”

Whakautu a te Pihopa :

“Te ahua mo te whakapoto i nga karakia. Kotahi anake te wahi e taea te whakapoto, ara te whakarere, ko tetahi wahi o te whakahau, ‘E oku hoa aroha.’ Ko era atu wahi o te karakia, o te ata, o te ahiahi, me kaua rawa e whakapotoa, e whakarerea ranei, i nga Ratapu me nga ra nunui. Te ahua i roto i nga Pariha ririki, te karakia o te ata, he wahi ke, to te ahiahi he wahi ke, he ahakoa aua karakia e rua me whakahaere katoa kaua he upoko e whakarerea.”

“Heoi ano te wahi e taea te whakarereke o te karakia kei nga wahi mohoa, kaore nei ratau e mohio ki te karakia. Ko te karakia mo ena wahi, he karakia mihana.”

11. Na Rev. R. Te Awekotuku raua ko Rev. T. Hapimana :

“Kia puta he mihi ma tenei Hui ki a Te Kutia raua ko Rameka Haumia, nga minita o Tauranga kua tangohia atu nei ki te okiokinga i roto i to tatou Ariki.”

Whakaaetia ana.

12. Na Rev. R. Te Awekotuku raua ko Te Ngaera Houkotuku :

“Ki puta he mihi ma tenei Hui ki to tatou Pihopa Awarere kua wehe atu nei i a tatau ki te Pihopatanga o o Akarana.”

Whakaaetia ana.

13. Na Taranaki Te Uamairangi raua ko Rev. H. P. Munro :

“Kia puta he mihi aroha ki to tatou hoa kia Rev. Te Muera Tupara mo tona hoa kua wehe atu nei i a tatau.”

Whakaaetia ana.

14. He inoi atu tenei na Rev. M. Keepa ki te Tumuaki :

“Mehemea e taea me whakaputa tonu mai ia marama ia marama te orange o nga minita Maori.”

Whakautu a te Pihopa :

“Ka whakapau ahau i toku kaha ki te whakarite i tenei take.”

15. He Inoi na Rev. Manihera Manahi :

“Kia riro ma te Hahi e kimi tetahi tangata hei awhina i nga neehi o te hohipera o Whakatane.”

Whakautu a te Pihopa :

“E haere ana ahau ki Whakatane tera ahau e kororero ki a Miss North hei reira ahau mohio ai.”

16. Na Rev. P. Tamahori raua ko Rev. M. Keepa :

“Kia tuhia ki roto i te ripoata o tenei Hui he mihi aroha a tenei hui mo nga mahi pai i mahia nei e enei pononga a te Atua, kua karangatia nei ratou e te Matua ki te wahi e oki ai ratou i a ratou mahi—Rev. Paraone Turei, Nikora Tautau, me Mohi Turei.”

Whakaaetia ana.

17. Na Rev. F. A. Bennett raua ko Rev. T. Hapimana :

“Kia whakapau tatou i o tatou kaha ki te takahi atu i te waipiro i roto i o tatou rohe.”

Whakaaetia ana.

18. Na Rev. H. Pahewa raua ko Rev. A. F. Williams ;

“Kia puta he kupu whakamihi ma tenei Hui ki te tangata whenua, ara kia Ngatiwhakaue ki etahi atu hoki o nga hapu o Te Arawa, e manaaki nui nei i ta tatou Hui Topu, a kia tau nui iho hoki te manaakitanga a te Atua ki runga ki a ratou, a ma Te Atua hoki ratou katoa e tiaki i runga i tenei o tatou marae rangatira.”

Whakaaetia ana.

Ka whakamutua e te Pihopa ki te manaaki.

TURANGA :

Na Te Wiremu Hapata i ta, i te Perehi ki Te Raukahikatea.

1914.

